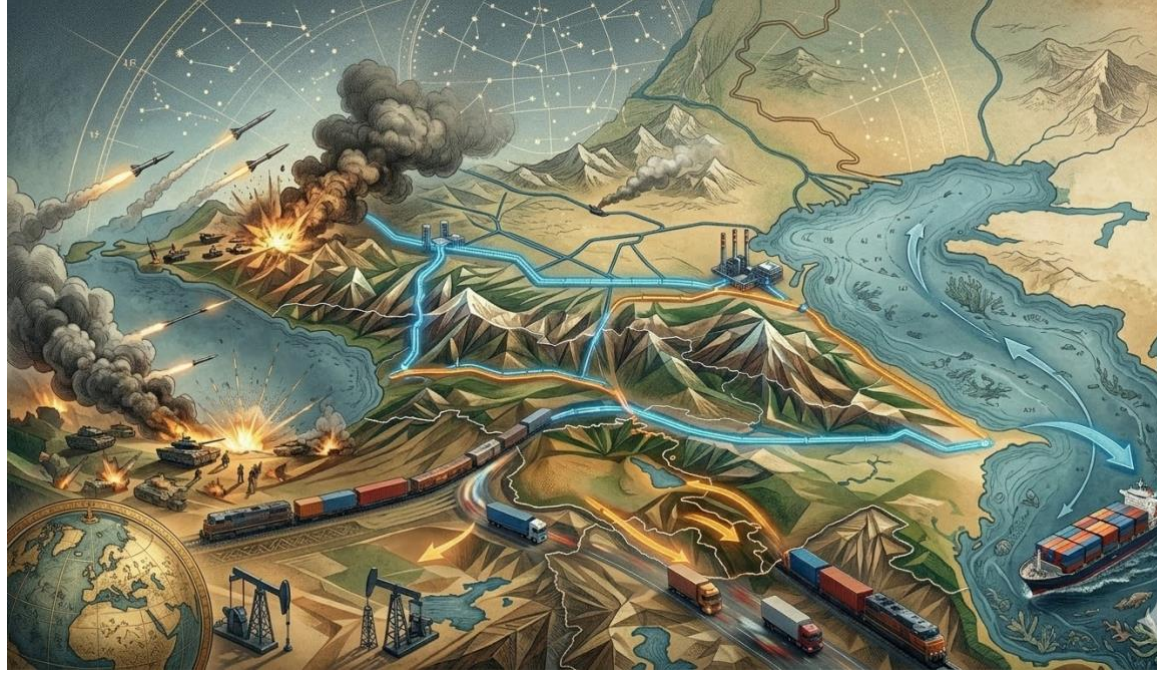

ABD/İsrail – İran Savaşının Kafkasya'ya Etkileri: Enerji, Koridorlar ve Ticaret

Dr. Kenan Aslanlı*

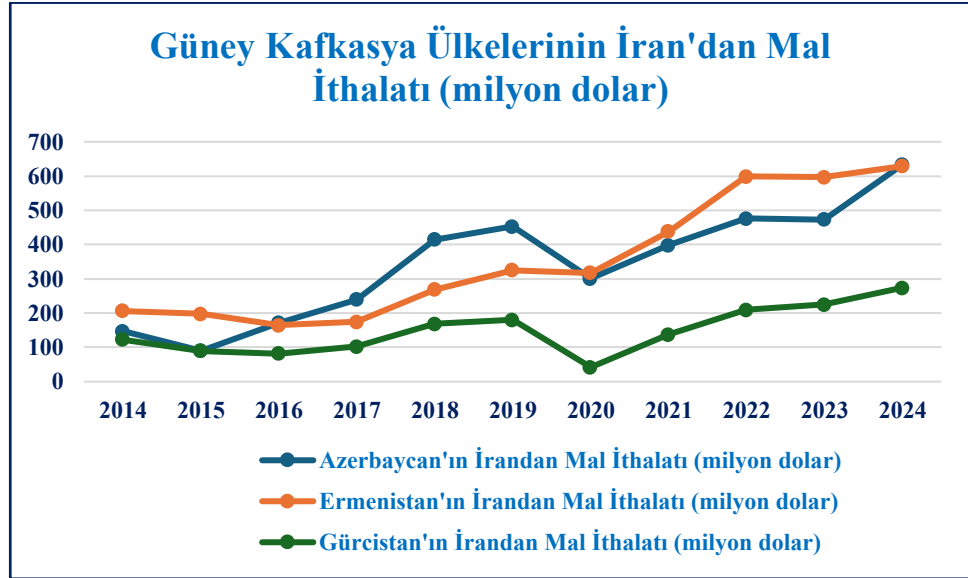

ABD/İsrail – İran Savaşının Kafkasya'ya etkilerini tartışırken, bu bölgenin Hazar Denizi'nin stratejik petrol ve doğal gaz rezervlerinin Türkiye, Avrupa Birliği (AB) ve dünya piyasalarına çıkarıldığı önemli kaynak ve transit ülke olduğu gerçeği dikkate alınmalıdır. Örneğin, 2026 yılı verilerine göre Azerbaycan 16 farklı Avrupa ve Asya ülkesine boru hatlarıyla doğal gaz ihraç ediyor. Dolayısıyla ilk başta bu savaşın enerji sektörüne etkilerini gözden geçirebiliriz, çünkü enerji dinamikleri mevcut krizin en temel faktörlerinden birini oluşturuyor. Enerji modern çatışmalarda ve savaşlarda birden fazla rol oynuyor: (a) stratejik amaç; (b) taktik araç; (c) doğrudan operasyonel hedef. Körfez bölgesinde enerji altyapısına yönelik yapılan son saldırılar, kritik enerji altyapısının ne kadar hassas olduğunu gösteriyor. Bu bağlamda Hazar Denizi'ndeki Azeri-Çirak-Güneşli petrol alanı ve Şahdeniz doğal gaz alanı üzerindeki üretim platformlarının, Sengeçal Terminali'nin, Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattının, Güney Kafkasya doğal gaz boru hattının, Ermenistan'daki Metsamor Nükleer Enerji Santrali'nin asimetrik tehditlere karşı tam güvenliği stratejik öneme sahiptir. Kritik altyapının güvenliği konusu artık eskisine göre çok daha fazla önem taşımaktadır. Bölgesel istikrarsızlık daha da yayılırsa, boru hatları ve diğer altyapılar daha büyük baskı altına girebilir ve riskler daha da artabilir.

ABD/İsrail – İran Savaşı, alternatif enerji ve ulaştırma koridorlarının önemini pekiştirdi. Rusya üzerinden geçen kuzey rotalarının ve İran üzerinden geçen güney rotalarının kısıtlanması ve

istikrarsız olmasıyla, Çin ve Orta Asya'yı Güney Kafkasya ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya bağlayan Orta Koridor kritik önem kazandı. Bu bağlamda Orta Koridor 'un stratejik bileşeni olan Zengezur Koridoru veya alternatif ismiyle Trump Rotasının geleceği ve uygulanması ile ilgili fırsatlar ve riskler mevcuttur. Zengezur Koridorunun açılması, Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridorun yıllık yük taşıma kapasitesini farklı resmi kaynaklara göre 11-15 milyon tona ulaştırabilir. Ama 2025 Ağustos'unda bu koridor ile ilgili Washington'da imzalanan anlaşma ve ABD'nin burada öne çıkması gerçeği ABD/İsrail – İran Savaşı bağlamında riskler de yaratıyor. Şöyle ki, İran devleti 2021 yılından itibaren kendi topraklarından geçtiği ve Türkiye için kritik güç faktörüne dönüşebileceği için Zengezur Koridoruna karşı çıkıyordu. İran kaynakları burayı güvenlikçi yaklaşımla “Turan Koridoru” ve “NATO Koridoru” olarak nitelendiriyordu. Şimdi ABD ile yaşanan savaş sonrasında İran devletinin kuzeyinde ismi “Trump Rotası” olan bu projeye tolerans düzeyi daha da azalabilir. Özellikle, Rusya-Ermenistan hattında devam eden gerilim derinleşirse, bölgede Zengezur Koridoruna karşı Rusya-İran ittifakı pekişebilir.

ABD/İsrail – İran Savaşı nedeniyle dünyada enerji ve metal fiyatlarının yükselmesi, doğal kaynakların en büyük ihracat kalemleri olan Azerbaycan (petrol, doğal gaz, altın), Ermenistan (altın, bakır, gümüş, almaz, paladyum) ve Gürcistan (demir alaşımları, kıymetli metal cevherleri ve konsantreleri, altın, bakır) ekonomileri için ek gelir kaynağı sağlayabilir. Özellikle, 2026 verilerine göre yaklaşık 80 milyar dolar gayri safi yurt içi hasılasına (GSYİH) karşılık 90 milyar doların üzerinde stratejik döviz rezervi bulunan Azerbaycan ekonomisi için petrol ve doğal gaz gelirlerinin daha da artabileceği öngörülebilir. Dünya piyasalarında yüksek seyreden enerji ve metal fiyatları Güney Kafkasya ekonomilerine kısa vadeli fayda sağlayabilir, ancak özellikle gıda ve emtia fiyatlarında enflasyonist eğilimler bu ülkelerin sosyal politikaları üzerinde orta ve uzun vadeli mali baskılar da oluşturabilir.

Kaynak: comtrade.un.org; trademap.org

İran, Ermenistan ve Azerbaycan'ın mal ithalatında ilk 10 ülke arasında yer alan önemli partner ülkedir. Özellikle İran'dan ithal edilen göreceli olarak ucuz gıda ürünleri, inşaat malzemeleri, metalürji ürünleri, kimyasallar ve petrol ürünleri bu iki ülkenin ve onların sınır bölgelerinin ekonomileri için önemlidir. 2024 yılında 3 Güney Kafkasya ülkesi İran'dan toplamda 1,5 milyar dolar değerinde mal ithal etmiştir ki, bu da pandemi öncesinde 2019 yılı ile kıyasladığımızda %60 artış sağlandığını göstermektedir. Savaş sırasında İran'ın önemli petrokimya ve metalürji tesislerinin ciddi saldırılara maruz kaldığını düşünürsek, üretim kapasitesinin azalması ve savaş sonrası dönemde artan iç talep nedeniyle Güney Kafkasya ülkelerine bazı ürünlerin ihracatında sorunlar yaşanabilir. Kafkasya sadece doğu-batı ekseninde değil, kuzey-güney ekseninde de önemli bir transit güzergahıdır. Bu bağlamda İran ve çevresinde yaşanan kalıcı istikrarsızlıklar

Kafkasya üzerinden Rusya ile Basra Körfezi ve Güney Asya ülkeleri arasındaki ticaret hacmini de olumsuz etkileyebilir.

-
- * Öğr. Üyesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
** Kapak görseli, Google Gemini yapay zekâ modeli kullanılarak üretilmiştir.